

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Шевчук Юлії Василівни на тему «Фінансове забезпечення розвитку медичного страхування в Україні» подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

Сучасний період розвитку системи охорони здоров'я в Україні характеризується кардинальними трансформаціями та зміною механізму його фінансування. Стратегічні засади такої реформи закладені у 2016 р. з прийняттям «Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я в Україні» та у 2017 р. Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення». Разом з тим, протягом останнього десятиріччя функціонування механізму фінансування системи охорони здоров'я в Україні знаходиться під тиском кризових викликів, основними серед яких є такі: демографічне старіння населення; невідповідність фінансового потенціалу чинної моделі фінансування галузі фактичними потребам населення у медичній допомозі; стрімкий медичний технологічний прогрес; проблема боргової залежності та стійкості системи державних фінансів України. В таких умовах, об'єктивно виникає необхідність подальшого поглиблення наукових досліджень визначених проблем та пошук нових механізмів фінансування системи охорони здоров'я з урахуванням адаптації провідного світового досвіду до українських реалій.

З вищезазначених позицій, дисертаційна робота Ю.В. Шевчук представляє собою цінне наукове дослідження, що спрямоване на обґрунтування та розвиток теоретико-методологічних засад і практичного інструментарію фінансового забезпечення медичного страхування в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до науково-дослідних тем Університету ДФС України, зокрема:

- «Регулювання фінансових ринків в умовах глобалізації» (номер ДР 0113U002843), при виконанні розділу якої автором узагальнені підходи до організації фінансування охорони здоров'я в країнах світу, на основі цього зроблені висновки для України. Автором визначено недоліки діючої національної системи фінансового забезпечення медичного страхування та визначено заходи щодо їх усунення;

- «Формування та реалізація податкового потенціалу секторів фінансових та нефінансових корпорацій» (номер ДР 0117U003451), у рамках якої дисертантом обґрунтовані рекомендації щодо розширення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування шляхом запровадження обов'язкового медичного збору, а також стосовно надання податкового кредиту.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави для висновку, що поставлену мету дослідження досягнуто, його завдання вирішені.

У дисертаційній роботі, авторефераті та наукових працях, що опубліковані за темою дослідження, сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими та представлені досить системно та логічно, що підтверджується широтою охоплення й узагальнення зібраних та опрацьованих особисто автором первинних матеріалів, які характеризують теоретичні, методологічні та прикладні аспекти фінансового забезпечення медичного страхування.

Дисертантом виконано критичний аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, що характеризуються широтою аналітичного осмислення, глибиною та комплексністю опрацювання досліджуваної теми. Перелік використаних джерел є досить значним та містить 193 назви.

Дослідження базується на теоретичних і методологічних засадах фундаментальних положень загальної економічної теорії, а також на загальноновизнаних засадах фінансової науки. В основу дослідження покладено сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, зокрема, аналізу й синтезу, систематизації та класифікації, логічного узагальнення та групування, прогнозування та порівняльного аналізу, експертного оцінювання.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативно-правові акти України з питань фінансування системи охорони здоров'я, офіційні статистичні дані Міністерства охорони здоров'я України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Рахункової палати України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, а також міжнародних організацій, зокрема, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Світового банку. Посилання на достовірні дані зазначеної інформаційної бази дозволили автору сформулювати обґрунтовані наукові положення, висновки та рекомендації.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень дисертації, а також практичне значення висновків та рекомендацій підтверджується їх використанням:

- при підготовці проекту Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

- при підготовці пропозицій щодо поширення серед населення програм роздрібного ДМС Офісом страхування «Insurance Nelza»;

- при формуванні рекомендацій щодо вдосконалення маркетингової стратегії компанії шляхом розвитку нестандартних комунікаційних програм взаємодії з клієнтами медичного страхування страховою компанією «Нафтогазстрах»;

- при підготовці пропозицій, які спрямовані на розширення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування для надання переліку гарантованих медичних послуг пацієнтам у рамках об'єднаної територіальної

громади шляхом запровадження обов'язкового медичного збору на місцевому рівні у Берездівській громаді Славутського району Хмельницької області.

Результати дисертаційного дослідження використовуються кафедрою фінансових ринків Університету ДФС України у навчальному процесі при викладанні навчальних дисциплін «Страховання», «Страховий менеджмент», «Фінансова діяльність».

Структура дисертації побудована відповідно до поставлених завдань. Розділи роботи логічно взаємопов'язані, охоплюють теоретичні та прикладні аспекти обраної проблеми та формують цілісне дослідження.

Дисертація структурно включає вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертація має загальний обсяг 272 стор. Основний зміст викладено на 207 сторінках.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в системному обґрунтуванні та поглибленні теоретичних засад, а також розробка на цій основі практичних рекомендацій удосконалення фінансового забезпечення розвитку медичного страхування в Україні. Про це свідчить структура виконаної роботи та її зміст.

1. На основі аналізу досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців щодо економічної сутності та ролі медичного страхування в системі охорони здоров'я (підрозділ 1.1., стор. 28-40) автором запропоновано власний підхід до визначення поняття «медичне страхування», що оснований на системі відносин, процесах взаємодії між учасниками, а також механізмі мобілізації, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів та охоплює три рівні його практичної реалізації: інституціональний, організаційний і фінансовий.

2. Заслуговують на увагу удосконалені та розвинуті дисертантом засади функціонування моделей фінансування медичного страхування (підрозділ 1.2., стор. 48 -60) та запропоновані на цій основі удосконалення трактування категорії «фінансове забезпечення медичного страхування» як сукупності відносин, суб'єктів, методів та способів акумуляції, розподілу і використання фінансових ресурсів, спрямованих на покращання захисту населення від ризиків витрат на медичну допомогу, що дозволяє уточнити його

структурні елементи та узгоджує подальші коригування з цільовим призначенням медичного страхування.

3. Новизною відзначається удосконалений дисертантом теоретико-методологічний підхід до розрахунку інструментарію оптимізації фінансового забезпечення медичного страхування (підрозділ 2.1., стор. 90-118), в основі якого покладено перерозподільні процеси, з урахуванням впровадження медичного страхування, регресійний аналіз та включення до традиційних розрахунків показників структури витрат домогосподарств на охорону здоров'я за видами медичних послуг і провайдерами, включаючи витрати, які сьогодні належать до їх тіньової економіки. Отримані автором результати оцінок дозволяють дійти висновку, що запровадження обов'язкового медичного страхування потребує переміщення частини поточних приватних витрат на охорону здоров'я до потенційного пулу коштів соціального медичного страхування.

4. У дисертації удосконалені й узагальнені теоретико-методологічні основи функціонування ринку медичного страхування (підрозділ 2.2., стор. 120-132), проведено оцінку його основних факторів розвитку, що дозволило автору аргументувати необхідність активізації розвитку медичного страхування в Україні за рахунок доповнення визнаних чинників («провали ринку», забезпечення багатоканальності джерел фінансування тощо) необхідністю розв'язання проблеми «справедливість-ефективність» у сфері фінансування охорони здоров'я.

5. У дисертації одержало подальшого розвитку наукове обґрунтування підходів до удосконалення фінансового забезпечення медичного страхування, які ґрунтуються на балансі інтересів учасників медичного страхування (підрозділ 3.1., стор. 162 – 167) за рахунок поєднання трьох джерел фінансування: бюджетних коштів, страхових внесків приватних осіб, коштів фондів обов'язкового страхування у формі розвитку та узгодження обов'язкового державного медичного страхування і добровільного медичного страхування.

6. Важливе теоретичне значення має розроблена автором класифікація фінансового забезпечення медичного страхування за ознаками «конвергенція –

дивергенція» (підрозділ 1.3, стор. 72 – 80), за якими виокремлено три групи таких систем: розвинені системи, основною тенденцією розвитку яких є конвергенція; системи, що розвиваються, під впливом конвергентних і дивергентних процесів; системи, які розпочали розвиватися під впливом дивергенції. Разом з тим, така класифікація дозволяє визначити потенційні виклики та ризики для процесу реформування вітчизняної моделі охорони здоров'я на страхових засадах.

7. Практичною спрямованістю на надзвичайною актуальністю відзначається запропоновані дисертантом рекомендації щодо покращення нормативно-законодавчої бази фінансового забезпечення медичного страхування в частині розробки його інтегрованої схеми, яка передбачатиме залучення державних і приватних джерел фінансування, ресурсів страхових компаній, а також розвитку механізмів державно-приватного партнерства (підрозділ 3.3, стор. 189 - 205). З метою удосконалення функціонування останніх, автором запропоновано заходи щодо активізації участі бізнесу в реалізації інфраструктурних та інноваційних проектів у сфері охорони здоров'я, розширення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування шляхом запровадження обов'язкового медичного збору на місцевому рівні, дозволу фізичним особам включати суму страхових внесків, сплачених за програмами добровільного медичного страхування, до податкового кредиту.

Повнота висвітлення результатів дослідження.

Основні результати дисертаційного дослідження, відповідні елементи наукової новизни, висновки й рекомендації достатньо повно викладені в опублікованих працях. Список праць наведено в авторефераті та дисертації та містить 27 опубліковані наукові праці загальним обсягом 9,43 друк. арк., з яких 8,98 друк. арк. належать особисто автору, у тому числі 10 статей у наукових фахових виданнях України (з них 5 включені до міжнародних наукометричних баз), 1 розділ у колективній монографії. В тематиці опублікованих наукових праць здобувача повно відображено сутність отриманих результатів та їх наукову новизну.

Зміст автореферату цілком відповідає змісту дисертаційної роботи та

відтворює в стислій формі її основні положення та результати, що відповідає вимогам та нормативним актам Міністерства освіти і науки України. Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися на 16 міжнародних та науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У цілому наукові результати та практичні рекомендації не викликають сумніву. Водночас дисертація містить окремі дискусійні положення й твердження.

1) У дисертаційній роботі автором достатньо обґрунтовано представлено моделі та принципи фінансового забезпечення медичного страхування (стор. 44-50, стор. 67 – 79), а також запропоновано напрями його розвитку в Україні, проте, невиправдано мало уваги приділено механізмам функціонування саме фондів медичного страхування.

2) Відмічаючи значущість отриманих дисертантом результатів прогнозової оцінки тенденцій зміни приватних витрат на охорону здоров'я в Україні (стор. 114 – 119), зазначимо, що було б бажано провести порівняння отриманих прогнозних оцінок із тенденціями зміни приватних витрат населення на визначені цілі у зарубіжних країнах із бюджетними та страховими домінуючими механізмами фінансування системи охорони здоров'я.

3) На нашу думку, авторського визначення потребує дефініція «обов'язкове медичне страхування», яка є однією з провідних в проведеному дослідженні та розглядається майже в кожному розділі роботи.

4) Автор в роботі слушно доводить необхідність розвитку обов'язкового медичного страхування та визначає одним із основних його джерел – страхові внески роботодавців та інших суб'єктів (стор. 172 -181), однак, детально не обґрунтовує кількісних пропорцій та параметрів формування таких страхових внесків та потенційної їх бази.

5) Дисертаційне дослідження значно виграло, якщо б автор при обґрунтуванні рекомендацій для розвитку різних типів проектів державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я (стор. 195 - 200) розкрив би практичні принципи та особливості фінансових моделей їх реалізації.

Проте, викладені дискусійні положення і зауваження не знижують якості та глибини дисертаційної роботи, та є додатковим свідченням складності і багатогранності роботи, а також того, що дисертаційна робота відкриває можливості та перспективи для подальших досліджень формування та розвитку в Україні фінансового механізму медичного страхування. Викладені зауваження не впливають на загальну високу оцінку, на теоретичне і практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Шевчук Юлії Василівни на тему: «Фінансове забезпечення розвитку медичного страхування в Україні» є самостійним, закінченим науковим дослідженням, в якому поглиблено теоретичні засади формування фінансового механізму медичного страхування, представлено теоретико-методичне обґрунтування інструментарію оптимізації фінансового забезпечення медичного страхування та удосконалено алгоритм його розрахунків, визначено пропозиції щодо активізації розвитку медичного страхування та системи охорони здоров'я в Україні, у тому числі на принципах державно-приватного партнерства. Виходячи з викладеного вище, можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Фінансове забезпечення розвитку медичного страхування в Україні» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Шевчук Ю.В., заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

к. е. н., с.н.с.,
старший науковий співробітник
відділу державних фінансів
ДУ «Інститут економіки та прогнозування
НАН України»

О.В. Степанова

О.В. Степанова
Харків